

STORTINGET

Innst. 179 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:18 S (2020–2021)

**Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentant
Bjørnar Moxnes om barnevern for barnas beste,
ikke privat profitt**

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en forpliktende opptrappingsplan for avvikling av anbudssystemet i barnevernet, som sikrer at når dagens kontrakter med kommersielle selskap går ut, skal de ikke fornyes, og enkeltkjøp skal avsluttes. Opptrappingsplanen skal sikre at eierskap og drift i barnevernet er offentlig eller i langsiktige samarbeid med ideelle aktører.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og fra Kris-

telig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til Representantforslag 18 S (2020–2021), som foreslår å be regjeringen legge frem en forpliktende opptrappingsplan for å sikre at når dagens kontrakter med kommersielle selskap går ut, skal de ikke fornyes, og enkeltkjøp skal avsluttes. Forslaget dreier seg om et tema som har vært gjenstand for mye debatt og flere forslag. Komiteen har behandlet en rekke forslag de siste årene som omhandler bruken av ideelle og kommersielle aktører i barnevernet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til Innst. 87 S (2018–2019) til Representantforslag 12 S (2018–2019), hvor Stortinget vedtok å be regjeringen se på bruken av enkeltkjøp av institusjonsplass i barnevernet, og komme tilbake til Stortinget på egnet vis innen utgangen av 2019 med forslag til tiltak for å redusere denne praksisen, jf. stortingsvedtak 301. Flertallet viser også til behandlingen av Innst. 303 S (2017–2018, jf. Representantforslag 161 S (2017–2018), hvor Stortinget vedtok å be regjeringen sikre langsiktige og løpende avtaler med ideelle tilbydere av institusjonsplasser som fører til at andelen ideelle øker til om lag 40 pst. innen 2025, samtidig som den offentlige andelen institusjonsplasser ikke reduseres.

Flertallet viser også til behandlingen av Innst. 43 S (2017–2018) jf. Representantforslag 19 S (2017–2018), hvor Stortinget blant annet vedtok å be regjeringen om å sette ned et utvalg for å kartlegge pengestrømmene i offentlig finansiert velferd. Velferdstjenesteutvalget leverte 1. desember 2020 sin innstilling NOU 2020:13 – Private aktører i velferdsstaten.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folke-

parti, ser ikke en motsetning mellom gode kvalitative tjenester og privat drift av barnevernstjenester. I svært mange tilfeller er de private tilbyderne i sektoren helt sentrale for å ha gode nok tilbud og nok kapasitet i disse. Dette flertallet ser heller ikke for seg en barnevernssektor som kan drives uten gode private tilbydere. Dette flertallet ser kvaliteten på tilbudet som det sentrale. Ikke om det er offentlig eller privat. Videre er dette flertallet ikke overrasket over at stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes ønsker en ideologisert løsning for området, og kjenner seg ikke igjen i den negative framstillingen av situasjonen. Dette flertallet mener at private tilbud fremdeles kommer til å utgjøre en viktig del av barnevernstilbudene. Dette flertallet ser at ideelle tilbyders andel av institusjonstilbudet har økt i senere år, og at de private aktørene er med på å utvikle og sikre sektoren gode og moderne tilbud. Dette flertallet legger merke til at det i Riksrevisjonens rapport av 30. september 2020 om barnevernet, først og fremst er behovet for at barna selv blir hørt og at oppfølgingen i institusjon styrkes, som er det viktigste for å forbedre barnevernstilbudet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er trygge på at regjeringens gode arbeid i form av lovforslag og forskrifter og i budsjetter vil sørge for å løse mange av utfordringene i barnevernet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ser det uansett ikke som en løsning å fjerne store deler av tilbudet i barnevernsområdet, noe som kan skade barn og unge, slik representantforslaget nå fremstår. Flertallet er bekymret for at det både kan skape problemer med kapasitet og kompetanse i sektoren. Flertallet ønsker å forbedre, ikke forby, slik forslaget innebærer. Flertallet støtter derfor ikke representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Ven-

streparti er enig med forslagsstiller i at barnevern ikke er egnet for anbud og kommersiell drift. Disse medlemmer viser til Dokument 8:161 S (2017–2018) av 7. mars 2018 fra representanter fra Arbeiderpartiet om et ideelt og offentlig drevet barnevern, der følgende forslag ble fremmet:

- «1. Stortinget ber regjeringen sikre at barnevernsinstitusjoner drives av det offentlige og ideelle aktører, og legge fram en plan for gradvis opptrapping av offentlig og ideelt eierskap og drift av institusjonsplasser i barnevernet.
2. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommersielle aktører kan fases ut av øvrige deler av barnevernet, slik at hele barnevernet drives i offentlig og ideell regi.»

Det vises videre til at Stortingets flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, den 28. mai 2018 vedtok:

«å be regjeringen sikre langsiktige og løpende avtaler med ideelle tilbydere av institusjonsplasser som fører til at andelen ideelle øker til om lag 40 pst innen 2025, samtidig som den offentlige andelen institusjonsplasser ikke reduseres.»

Disse medlemmer har i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 etterspurt status for fordeling av institusjonsplasser, og fremdriftsplanen for oppfølging av Stortingets vedtak om kommersielle i barnevernet. Følgende svar er mottatt fra regjeringen:

«Tabellen under viser andel av oppholdsdager i institusjon per år, fordelt på eierskap.

Det gjøres oppmerksom på at tallene kan avvike noe fra tidligere oppgitte tall. Dette skyldes at de er tatt ut fra Bufetats fagsystem på et annet tidspunkt enn de tallene som er oppgitt i årsrapporter og lignende, og at det kan ha vært etterregistreringer og korrigeringer i systemene etter at tallene ble hentet ut.

Bufetat fikk nytt fagsystem fra 2012–2013. Det er større usikkerhet knyttet til tall fra 2010 til 2013, som er hentet inn fra det gamle fagsystemet.

Tallene inkluderer ikke plasseringer fra Oslo, men kategorien Kommunal er knyttet til at Bufetat tidvis benytter (kjøper) plasser fra Oslo kommune.

Fordeling av institusjonsplasser i barnevernet 2010–2019. Prosent.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kommunal	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Privat, ideell	21	20	21	23	21	22	23	24	24	25
Privat, kommersiell	33	32	30	30	32	35	34	34	37	35
Statlig	46	47	48	46	45	42	43	42	39	40
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bufdir har fått i oppdrag å utarbeide en konkret strategi for hvordan anmodningsvedtaket kan gjennomføres på en best mulig måte i løpet av høsten 2020. Faglige og økonomiske konsekvenser må vurderes nøye. Det er viktig å unngå utilsiktede konsekvenser, her-

under for barn som allerede bor på institusjoner som kan bli berørt av endringene. Når regjeringen har vurdert et konkret opplegg, vil Stortinget bli orientert på egnet måte.»

Disse medlemmer viser til regjeringens svar og avventer en plan for gjennomføring av vedtaket senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2021.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at barnevernet ikke er egnet for profittmotiv eller anbudskonkurranser, da tjenestens formål utelukkende skal være omsorg og beskyttelse for barn. Alle skattepengene fellesskapet bevilger til barnevern, skal gå til barnas tilbud, ikke privat profitt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener barna i barnevernet trenger forutsigbarhet, fagmiljøer som kan utvikle seg over tid, og samarbeid mellom offentlige og ideelle aktører, ikke at hjemmene og tilbudene deres settes ut i anbudskonkurranser.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter derfor representantforslaget og viser videre til at Sosialistisk Venstreparti har fremmet en rekke andre forslag med samme formål tidligere. Dette medlem viser også til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2021, hvor det foreslås 150 mill. kroner mer til å bygge opp det offentlige kapasitet i det statlige institusjonsbarnevernet, for å erstatte bruken av enkeltkjøp og kommersielle aktører.

Komiteens medlem fra Senterpartiet støtter forslagsstillerens intensjon og mener at tradisjonelle anbudskonkurranser oftest avgjøres av kortsiktige økonomiske kriterier. Å sette mennesker ut på anbud viser at økonomi er et styrende premiss. Dagens ordning med anbud kan føre til kortvarige omsorgstiltak og stadige flyttinger, og det kan svekke barn og unges mulighet for trygghet, stabilitet og medvirkning. Dette medlem mener at kommersialiseringen av barnevernet har gått for langt. Dette medlem kan ikke støtte opp om en utvikling av barnevernet der fire av de fem store kommersielle barnevernsselskapene er kontrollert av internasjonale oppkjøpsfond registrert i skatteparadis. Det offentlige ansvar for velferdstjenester som barnevern må styrkes.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen:

1. legge frem en forpliktende opptrappingsplan for avvikling av dagens anbudssystem i barnevernet, da barn ikke skal på anbud.
2. unngå konsolidering og for store markedsandeler til store kommersielle leverandører ved utløp av kontrakter med private selskap, og øke andelen ideelle og små, enkeltstående tjenesteytere ved inngåelse av nye kontrakter.
3. legge fram en opptrappingsplan som sikrer at eierskap og drift i barnevernet er offentlig eller i langsiktige samarbeid med ideelle aktører.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen:

1. legge frem en forpliktende opptrappingsplan for avvikling av dagens anbudssystem i barnevernet, da barn ikke skal på anbud.
2. unngå konsolidering og for store markedsandeler til store kommersielle leverandører ved utløp av kontrakter med private selskap, og øke andelen ideelle og små, enkeltstående tjenesteytere ved inngåelse av nye kontrakter.
3. legge fram en opptrappingsplan som sikrer at eierskap og drift i barnevernet er offentlig eller i langsiktige samarbeid med ideelle aktører.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:18 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om barnevern for barnas beste, ikke privat profitt – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 8. desember 2020

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Freddy André Øvstegård

ordfører

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
20/4062-

Dato
28. oktober 2020

Dok. 8:18 S (2020-2021) - Barnevern for barnas beste, ikke privat profitt

Jeg viser til brev av 13. oktober fra Familie- og kulturkomiteen med oversendelse av representantforslag Dokument 8:18 S (2020-2021) fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om barnevern for barnets beste, ikke privat profitt. Forslaget lyder: *"Stortinget ber regjeringen legge frem en forpliktende opptappingsplan for avvikling av anbudssystemet i barnevernet, som sikrer at når dagens kontrakter med kommersielle selskap går ut, skal de ikke fornyes, og enkeltkjøp skal avsluttes. Opptappingsplanen skal sikre at eierskap i barnevernet er offentlig eller i langsiktige samarbeid med idelle aktører."*

Det viktigste for regjeringen er kvaliteten på og innholdet i barnevernets tjenestetilbud, at barn og unge får rett tilbud til rett tid og at rettssikkerheten til barn og familier blir ivaretatt på en god måte. Brukt på en riktig måte, der det tas hensyn til de særtrekk og kjennetegn som gjelder for barnevernstjenester, vil bruk av private aktører kunne støtte opp under målene om et godt og effektivt barnevern.

Både ideelle og kommersielle aktører har over tid vært viktige bidragsytere i barnevernet. Dersom alle kommersielle aktører fases ut, slik representanten legger opp til, vil det ha stor innvirkning for barnevernets mulighet til å utføre sitt samfunnsoppdrag. En utfasing av kommersielle aktører vil gi risiko for at tilbudet til barna blir dårligere og at kostnadene for det offentlige vil øke. Derfor mener jeg at representantforslaget ikke vil være til det beste for barn som trenger hjelp fra barnevernet.

Både staten og et stort flertall av kommunene er i dag avhengige av at det offentlige tilbudet suppleres av private leverandører, herunder også de kommersielle leverandørene. Samtidig er det åpenbart at det offentlige har, og skal ha, ansvaret for barnevernet i Norge. Derfor må det offentlige også ha kontroll over virksomheten til de private. Vi må være trygge på at kvaliteten på tilbudet er godt, at ressursbruken er effektiv og at rettssikkerheten er ivaretatt.

Kvaliteten i tilbudet som gis det enkelte barn skal være uavhengig av eierskap, slik at alle som trenger det skal få et likeverdig tilbud, uavhengig av hvem som leverer tjenesten.

Barne- og familiedepartementet sendte i mars 2020 forslag til endringer i bruken av private tjenesteytere på høring. I høringsnotatet ble det blant annet foreslått flere innstramminger i barnevernstjenestens adgangen til å la seg bistå av private tjenesteytere. Høringsfristen gikk ut i juni 2020 og Barne- og familiedepartementet arbeider nå med oppfølgingen av høringen. Endelige lovforslag vil bli oversendt Stortinget våren 2021.

Regjeringen vil styrke det sivile samfunn som er bygd opp av frivillighet og ideell sektor. Ideelle aktører er en viktig del av velferdssamfunnet og utgjør et viktig alternativ til både det offentlige og det kommersielle tilbudet. Stortinget har anmodet om at andelen ideelle på institusjonsområdet skal økes til 40 prosent innen 2025, uten at andelen offentlige institusjonsplasser reduseres, jf. vedtak 762 (2017-2018). Dette er et ambisiøst mål som jeg er oppfatt av å følge opp på en god måte. Jeg vil samtidig minne om at Stortingets vedtak ikke forutsetter at man skal slutte å bruke kommersielle. Bufdir har fått i oppdrag å utarbeide en konkret strategi i løpet av høsten 2020 for hvordan anmodningsvedtaket kan gjennomføres på en best mulig måte. Det er viktig å unngå utilsiktede konsekvenser, herunder for barn som allerede bor på institusjoner som kan bli berørt av endringene.

Regjeringen gjorde i februar 2020 endringer i anskaffelsesregelverket slik at man kan reservere konkurranser om helse- og sosialtjenester for ideelle leverandører. Dette gjør det lettere å bruke ideelle leverandører, og bidrar til å styrke ideelles posisjon. Anbudskonkurranser bidrar til at den som bestiller kan sammenligne aktører og dermed oppnå ønsket kvalitet til en hensiktsmessig pris. Dette bidrar igjen til en effektiv bruk av samfunnets ressurser, slik at vi kan hjelpe flere barn. I Bufetats konkurranser stilles det absolutte krav til kvalitet, og det legges vekt på faktorer som bemanningsfaktor og kompetanse, i tillegg til pris.

Mange ideelle virksomheter har lang erfaring med institusjonsarbeid. I 2015 inngikk regjeringen en samarbeidsavtale med ideelle leverandører om leveranser av helse- og sosialtjenester. Avtalen innebærer at de enkelte tjenestesektorene i staten skal videreutvikle kvalitetskriterier innenfor sine sektorer. Oppfølging av avtalen skjer blant annet gjennom en tiltaksplan for å bedre de ideelle tjenesteleverandørenes rammebetingelser. KS er også part i avtalen. Jeg mener dette bidrar til å styrke de ideelle, også innen barnevernet.

En stor del av anskaffelsene fra de private skjer gjennom rammeavtaler. Summen av de statlige plassene og private plasser anskaffet gjennom rammeavtaler, utgjør den planlagte kapasiteten på institusjonsområdet. Enkeltkjøp gjennomføres i tilfeller der det av faglige eller kapasitetsmessige grunner ikke er ønskelig å plassere barnet i tiltak som ligger innenfor den planlagte kapasiteten. Kommersielle institusjoner utgjør per i dag en viktig del av Bufetats institusjonstilbud, og sørger for om lag en tredjedel av Bufetats tilbud av institusjonsplasser. Det er i dag også kommersielle institusjoner som i størst grad dekker kapasitetsbehov utover planlagt kapasitet.

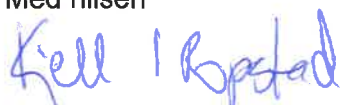
Vi har de siste årene sett en utvikling med flere barn og unge med sammensatte utfordringer og et omfattende omsorgs- og behandlingsbehov. For mange av disse barna har det vært krevende å finne et forsvarlig tiltak innenfor den planlagte kapasiteten. Dersom det ikke finnes planlagte tiltak som kan ivareta barnets komplekse behov, vil det være behov for å gjøre enkeltkjøp. Det samme kan skje dersom ett barn legger beslag på flere plasser eller hele avdelinger. Da må det gjennomføres enkeltkjøp for andre barn, fordi den planlagte kapasiteten ikke rekker så langt som forutsatt. Særlig for akuttplasseringer er det krevende å dimensjonere tilbudet riktig, da antall barn som plasseres akutt varierer mye gjennom året, mellom regionene og innen en region.

God kartlegging er en forutsetning for å gi barn et godt og tilpasset tilbud. Kommunen er ansvarlig for å kartlegge barnet når barnevernstjenesten ber om institusjonsplass. Bufetat har nylig innført et revidert henvisningsskjema for kommunene som skal sikre bedre informasjon om barnets behov og barnets synspunkter før institusjonsopphold. Gode digitale verktøy er viktig for å sikre dokumentasjon av faglige vurderinger og evalueringer. Gjennom initiativet DigiBarnevern samarbeider stat og kommune om å utvikle nye digitale løsninger som øker effektiviteten og kvaliteten på barnevernets saksbehandling. Dette inkluderer utviklingen av et barnevernsfaglig kvalitetssystem som skal veilede saksbehandlere gjennom de ulike fasene av en barnevernssak, fra meldings- og undersøkingsarbeid til oppfølging og evaluering av tiltak. Nytt saksbehandlingssystem og barnevernsfaglig kvalitetssystem vil implementeres fra utgangen av 2022. Regjeringens budsjettforslag for 2021 inkluderer 30 millioner kroner til å forbedre helsetilbudet til barn i barnevernet. Satsingen innebærer blant annet tidlig kartlegging som skal bedre grunnlag for videre oppfølging av hvert enkelt barn.

En innsnevring av institusjonstilbudet til kun å omfatte Bufetats institusjoner, ideelle institusjoner eller utførelse i utvidet egenregi, vil kunne gi kapasitetsutfordringer og redusere utvalget av tilbydere som kan gi et tilbud best tilpasset det enkelte barns behov. Dette kan medføre et dårligere tilbud til barna. En eventuell gjennomføring av representantforslaget ville videre kreve en stor omstilling, som vil ha omfattende konsekvenser for barn og unge med behov for barnevernstiltak, samt for ansatte i og eiere av virksomheter som tilbyr institusjonsplasser. Utfasingen av de kommersielle leverandørene og deres ansatte, kan gi risiko for at de ikke klarer å opprettholde et tilbud av tilstrekkelig kvalitet. I tillegg vil forslaget kunne ha betydelige økonomiske konsekvenser. Utgiftene for staten vil trolig øke både permanent og i en overgangsperiode.

Jeg vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte om oppfølging av anmodningsvedtaket om å øke de ideelles andel innenfor institusjonsbarnevernet. Jeg mener at vurderinger av hvordan dette kan gjennomføres på en god måte bør prioriteres fremfor forslaget fra stortingsrepresentant Moxnes om en full utfasing av kommersielle aktører.

Med hilsen

Kjell Ingolf Ropstad

